

AKADEMİK KADROLARIN İLAN ŞARTLARI VE İDARİ KADROLARA ATANACAK AKADEMİSYENLERİN TAŞIMASI GEREKEN AKADEMİK KRİTERLER

Doç. Dr. Nihat İNANÇ

YYÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Elektrik-Elektronik Müh. Bölümü, Zeve Kampüsü, 65080, Van
Tel: +90.432.2251701/2938, Fax: +90.432.2251730, e-posta: ninanc@yyu.edu.tr, ninanc@yahoo.com

Özet

Bu bildiriye; 01.09.2000 tarihinde Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) tarafından çıkarılan ve kısmi değişikliklerle halen uygulanan 'Doçentlik Sınav Yönetmeliği'nin, Öğretim Üyelerine ve Üniversitelere 'akademik katkıları' tartışılmıştır. Yine; üniversiteler tarafından 'kadro tahsisi' düzenlemesi çerçevesinde çıkarılan yönetmelikler ele alınmıştır. Alınan ünvanlarla, bu ünvanların öngördüğü özlük haklarından faydalanılabilmesi için ilan edilmesi gereken kadrolar arasındaki mevcut uygulama tartışılmıştır. Yardımcı doçent, doçent ve profesör kadrolarının ilanı için, mevcut uygulamanın kısmen dışında, yeni öneriler sunulmuştur. En önemlisi ise; 'idari' kadrolara atanacak akademisyenlerin, seçim ve atanma süreçlerine dair bazı önerilerde bulunulmuştur. Rektör, Dekan ve Müdürlerin seçim ve atanma sürecinde, şart koşulması gereken akademik kriterler tartışılmıştır. Kısacası; ünvan alma aşamasından, kadro tahsisi aşamasına ve idari kadrolara atanma aşamasına kadar akademik personel için bazı yeni düzenlemelerin yapılması gereği üzerine vurgu yapılmıştır.

1. Giriş

Bilindiği gibi Türkiye'de bir taraftan Üniversiteler Arası Kurul tarafından çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde 'Akademik Ünvanlar' verilirken, diğer taraftan buna ek olarak Üniversiteler tarafından çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde 'Akademik Kadrolar' ilan edilmektedir.

Şüphesiz ki, 2000 yılı öncesi ile kıyaslandığında; özellikle Üniversiteler Arası Kurul tarafından çıkarılan 'Doçentlik Sınav Yönetmeliği' [1], akademik seviyeyi yükseltmiş ve akademik dünyaya önemli katkılar sağlamıştır. Fakat bu yönetmelikteki yabancı dil şartının yerine getirilmesi gereken zaman dilimi ve ulusal yayınlar ile sempozyumlarda sunulan bildirimlerin büyük oranda anlamsızlaştırılması, tartışılması gereken hususlardır.

Ayrıca; Üniversiteler tarafından özellikle doçentlik kadrosu ilanı için, kendi yönetmeliklerini oluşturmaları bir çelişki olarak varlığını sürdürmektedir. Üniversiteler Arası Kurulun belirlediği şartlar ve jüriler çerçevesinde doçentlik ünvanı alan öğretim üyelerinin, yeni ek şartlara tabii tutulmaları; bu öğretim üyelerinin, ünvanlarının karşılığı olarak hak etmiş oldukları özlük haklarına kavuşmalarını geciktirmektedir. Aslında 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun ilgili maddesinde yapılacak kanuni bir değişiklik; doçent ünvanı alan bir öğretim üyesinin, kadro ilanına gerek kalmaksızın, direkt olarak en fazla üç ay içinde doçentlik kadrosuna otomatik olarak atamasının yapılması şartı getirilmelidir.

Yine; belirli kriterler çerçevesinde akademik ünvan ve kadroları alan öğretim üyelerinin, rektörlük, dekanlık, müdürlük gibi idari görevlere seçim ve atanmalarında ünvan dışında 'akademik kriterlerin' aranmaması, bir başka çelişki olarak varlığını sürdürmektedir. Oysa; akademik verimliliği artırma ve seviyeyi yükseltme çabaları; akademik ve idari yapılanmada, yukarıdan aşağıya doğru bir akademik yöntem takip edilmesini gerektirmektedir.

2. Doktor ve Doçent Ünvanının Verilmesi

Akademik dünyada; 'Doktor' ünvanı ile, 'Doçent' ünvanının özel bir yeri vardır. Doktor ünvanı ile akademik dünyaya ilk adım atılırken, doçent ünvanı ile akademik dünyada kalıcı adım atılır.

Doktora jürisi, ilgili Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenirken, Doçentlik jürisi Üniversiteler Arası Kurul tarafından belirlenmektedir. Jürilerin belirlenme aşamasında, adayın hiçbir tasarrufu yoktur. Oysa; gerek akademik hayatta gerekse sosyal hayatta, aday ile bazı jüri üyeleri arasında bazı sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bu durum, jüri üyesinin tercihini etkileyebilmektedir. Duygular, tercihlere

yansıyabilmektedir. Bu nedenle; ABD’nde olduğu gibi, jüri üyelerinin tespiti öncesinde adayın görüşü alınmalıdır. Aday’a; eğer jürisinde istemediği üyeler varsa, bu üyelere ait en fazla 10 kişiden oluşmak üzere bir liste oluşturma hakkı verilmelidir.

Kalıcı adım olarak adlandırılan ‘Doçent’lik ünvanı için, Üniversiteler Arası Kurul özel yönetmelik hazırlamış [1] ve bu çerçevede işi sıkı tutmuştur. Bunun sonucu olarak; 2000 yılından bu güne dek, akademik seviye geçmişe oranla daha da yükselmiştir. Ancak; bazı sıkıntılar hala devam etmektedir. Öncelikle; doçentlik için yabancı dil barajı şartının zamanlaması yeniden gözden geçirilmelidir. Yardımcı doçent kadrosunda çalışan çok sayıda öğretim üyesi, neredeyse bütün zamanlarını dil sınavına çalışarak harcamaktadırlar. O stres altında akademik verimleri ise, oldukça düşmektedir. Bu nedenle; yabancı dil şartının, öne çekilmesinde fayda olacaktır. Ya doktora yeterlilik sınavı öncesindeki yabancı dil barajı yükseltilerek, doçentlik seviyesine getirilmelidir ya da yardımcı doçent kadrosuna atanma şartı olarak yabancı dil barajı getirilmelidir. Böylece yardımcı doçent kadrosuna atanan bir öğretim üyesi, yabancı dil sorununu çözmüş olarak, tüm zamanını girmekle yükümlü olduğu derslerine ve doçentlik için gerekli olan yayınlarına ayırması olacaktır.

Yayın kategorisi açısından bakıldığında ise; 2000 yılında Üniversiteler Arası Kurul tarafından çıkarılan ‘Doçentlik Sınav Yönetmeliği’, daha çok Science Citation Index (SCI) kapsamındaki yayınları ön plana çıkardığı için, ulusal yayınlar ve sempozyumlarda sunulan bildiriler büyük anlamda önemini yitirmiştir.

Oysa; bir taraftan adayların akademik seviyesi yükseltilmeye çalışılırken, bir taraftan da ulusal yayınların seviyesinin, uluslararası seviyeye yükseltilmeye çalışılması gerekmektedir. Neden Türkiye’de yayınlanan bir ulusal dergi, uluslararası kimlikle Science Citation Index (SCI) kapsamında yer almasın? Hindistan’da yayınlanan bir dergi bile, bu başarıyı yakalamıştır. Bunun arayışının verilmesi gerekmektedir. Bu ise; hem adayların bu dergilerde yayınlarını teşvik ve taltifle, hem de dergi yönetiminin ve şartlarının bir standarda ulaştırılmasıyla mümkündür.

Yine; gerek sempozyum düzenleyicilerinin önemli emekleri, gerek katılımcıların önemli maddi ve manevi emekleri, gerekse ulusal ve uluslararası ortak bir platform oluşturmaya açısından sempozyumların önemi tartışılmaz. Bu nedenle; hem ünvan verilmesi hem de kadro tahsisi aşamasında, sempozyumlarda sunulan bildirilerin daha cazip bir duruma getirilmesi gerekir.

3. Ünvan Verilmesi İle, Kadro Tahsisi Arasında Nasıl Bir İlişki Olmalıdır?

Ünvan sahibi olan bir akademisyenin, özlük haklarından faydalanabilmesi için ise; kendisine ilgili üniversite tarafından kadro tahsisinin yapılması gerekmektedir. Aksi halde; ünvan sahibi olan akademisyen, bu ünvanının öngördüğü özlük haklarından faydalanamamaktadır.

Kadro tahsisi aşamasında ise; her üniversite, kendisine has kriterlerini içeren yönetmeliği çerçevesinde kadro ilanı yapmaktadır.

Yardımcı Doçentler için kadro ilanında, her üniversitenin belirli akademik kriterler araması doğaldır. Henüz doktora çalışmasını bitirmiş bir öğretim elemanının, yeni bir statüye yani Öğretim Üyeliğine yükseltilmesi elbetteki belirli bir tecrübe birikimini gerektirir.

Doçentler için kadro ilanında ise; üniversitelerin yeni kriterler belirlemesi anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü; Doçent olan bir öğretim üyesi, Üniversiteler Arası Kurul tarafından belirlenen ve gerçekte zaten zorlu bir süreci içeren kriterleri geçmiş demektir. Yabancı dil, yayın ve sözlü aşaması olmak üzere; üç önemli aşamayı geçmiş bir aday’a, yeni şartlar öngörmenin tutarlı olduğu söylenemez. Kaldı ki yukarıda değinildiği gibi; kanunda yapılacak bir değişiklik ile, doçent ünvanı alan bir öğretim üyesinin atamasının, kadro ilanına gerek kalmaksızın, direkt olarak gerçekleştirilmesi gerekir.

Doçent ünvanı almış bir öğretim üyesinin, profesörlüğe yükseltilmesi için ise; üniversiteler tarafından konulan akademik kriterler, faydalı olacaktır. Doçent ünvanı almış bir öğretim üyesinin, gelecek beş yıllık zaman sürecinde yapacağı akademik çalışmaların verimliliğini arttırmak ve akademik seviyeyi yükseltmek için, profesörlüğe atanma şartları getirilmesi doğru bir karardır.

4. Akademisyenlerin, İdari Kadrolara Seçim ve Atanmalarında Ne Gibi Kriterler Aranmalıdır?

Yukarıda değinilmeye çalışıldığı gibi; önemli akademik ünvanların verilmesi, Üniversiteler Arası Kurulun çıkardığı yönetmelikler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Üniversiteler Arası Kurul üyelerinin kimlerden oluştuğuna bakıldığında ise; rektörlerin de üyesi olduğu bir kurul [2] karşımıza çıkmaktadır.

Rektörlerin yani Profesör ünvanlı öğretim üyelerinin de içinde bulunduğu bir kurul, ‘Yardımcı Doçent’ ünvanlı öğretim üyeleri için, Doçentlik Kriterlerini belirlemektedir [3]. Bunun faydalı bir çalışma olduğuna yukarıda değinildi. Ancak; 2000 yılı öncesinde alınan ünvanların tanıdığı olduğu haklar çerçevesinde, önemli idari kadroların tahsis edilmesi mutlaka gözden geçirilmelidir. Yani; akademik ve idari yapılanma, yukarıdan aşağıya doğru ‘akademik kriterler’ çerçevesinde olmalıdır. Örneğin, bir rektör seçimi ve atamasında; mutlaka asgari olarak ‘Doçentlik Sınav Yönetmeliği’ çerçevesindeki şartlar, adaylar tarafından yerine getirilmelidir. Elbetteki, buna başka bir isim bulunmalıdır. Ancak; içerik olarak asgari doçentlik kriterleri aranmalıdır. Yani; bu akademik kriterleri sağlayamayanlar aday dahi olamamalıdır. Aynı şey; dekan ve enstitü müdürü atamalarında da uygulanmalıdır.

2000 yılı öncesinde, sadece bir sempozyum bildirisi ile doçentlik ünvanı alan öğretim üyeleri vardır. Bu öğretim üyeleri, günümüzde profesör olmuşlardır. Elbette ki, verilen haklar geri alınamaz. Bu, hukukta temel ilkedir. Ancak; hiç değilse idari kadrolara seçilme ve atanma sürecinde bu durum göz önüne alınmalıdır. Maalesef günümüzde; önemli sayıda rektör, dekan ve müdür doçentlik şartlarını dahi taşımamaktadırlar. Ve maalesef bu vasıftaki bazı rektörlerimiz, yardımcı doçentler için doçentlik kriterlerinin belirlendiği Üniversiteler Arası Kurulun bir üyesidirler. Bu nedenle; rektör, dekan ve müdür atamalarında içerik olarak asgari doçentlik kriterleri aranmalıdır.

Üniversiteler Arası Kurul yönetmeliklerinde güncelleme ve olgunlaştırma oldukça, idari kadrolara atanan öğretim üyeleri için de aranan şartlarda aynı güncelleme yapılmalıdır. Günümüz uygulamasında maalesef; Rektör, Dekan ve Müdür atamalarında ünvan dışında herhangi bir resmi akademik kriter aranmamaktadır.

5. Sonuç

Üniversitelerin; Yardımcı Doçent ve Profesör kadrolarının ilanında kriterler araması ve bu bağlamda yönetmeliklerini oluşturması, olumlu bir adımdır.

Doçent kadrolarının ilanında ise herhangi bir şart aranmaksızın, kadro ilanı yapılmalıdır. Hatta; Üniversiteler Arası Kurul tarafından doçent ünvanı

verilen akademisyenlerin, kadro ilanına bile gerek kalmaksızın, direkt olarak atanmaları çok daha uygun olacaktır. Çünkü, doçent ünvanını alan bir akademisyen; yabancı dil, yayın ve mülakat üçgeninden geçmiştir. En üst kurul olan Üniversiteler Arası Kurulun belirlediği şartlar ve jürilerin taktirleri çerçevesinde, doçentlik ünvanı alınmaktadır.

Doktora ve Doçentlik jürilerinin belirlenme aşamasında, adayın tasarruf hakkı olmalıdır. Eğer aday tarafından istenmeyen jüri üyesi varsa, en fazla 10 kişiye kadar bir liste oluşturma hakkı adaya verilmelidir.

Yayınların değerlendirilmesinde ise; ulusal yayınlar ve sempozyumlar bir nebze de olsa teşvik edilmeli ve sempozyumlarda sunulan bildiriler cazip hale getirilmelidir.

Ulusal hakemli dergilerin, uluslararası bir kimlikle Science Citation Index (SCI) kapsamında yer alabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar; hem dergi yönetimi düzeyinde, hem de ünvan ve kadro verilmesi aşamasında adayların yönlendirilmesiyle, yani çift yönlü olmalıdır.

Akademik çalışmalarda sürekliliği sağlamak için; özellikle SCI kapsamında yapılan yayınlara, üniversite bütçesinden mutlaka maddi olarak teşvik ödülü verilmelidir.

Özellikle profesör kadrosuna atandıktan sonra oluşabilecek olan akademik ataleti yok etmek için; akademik kriterlere bağlı olarak, akademik performans farkı, bir kalem olarak maaşlara yansıtılmalıdır. Bunda da temel kriterler, yayınlar olmalıdır.

İdari kadrolara seçilecek veya atanacak akademisyenlerde ise; güncelleştirilmiş asgari doçentlik kriterleri mutlaka aranmalıdır.

Günümüz Türkiye üniversitelerinde; maalesef önemli sayıda rektör, dekan ve müdür bu günün şartlarında doçentlik kriterlerini taşımamaktadırlar.

6. Kaynaklar

1. <http://yok.gov.tr/uak/sinavdocent/sinav.html>
2. <http://www.yok.gov.tr/uak/kurul/tanitim.html>
3. <http://www.yok.gov.tr/uak/yonetmelikler/baglikom.html>